

Külakroonika koostamine

Kadi Laid
17. aprill 2010

*Esitlus on koostatud MTÜ Eesti Külaliikumine
Kodukant Koolituskeskuse koolitaja Kalju
Idvandi 11. aprillil Hiiumaal Valgu külas läbi
viidud koolitusel räägitu põhjal.*

Kõige tähtsam allikas ja järeldus on seesama inimene.

Kalju Idvand, 11. aprillil Valgu külas Hiiumaal

Kellele ja miks?

- Võta üks eesmärk.
- Tekst, mis me kirja paneme on püha ehk kroonika toetub püha(le)kirjale.
- Paneme kirja nii vähe kui võimalik.
- Näidata ära, kes veel on uurinud, mida uurinud ja kus seda uuringut näha saab.
- Iga põlvkond peaks kroonika kirjutama uuesti – näeb uusi asju, mida eelmine ei näe – veel.

Põhimõtted

- Koostamise aluseks on suhtlus.
- Igast päevast on võimalik teha sündmus.
- Algul teha väikeseid kroonikabrožüüre.
- Siis kokku üks suur kogumik.
- Siis uuesti väikeseid, kus sees see, millest eelnevates juttu ei ole.
- Kui tahate otsustajaid mõjutada, siis saategi esitada oma kogutud andmeid just selles võtmes.

Liigid

- Kodu-uurimus on laiem, selles on interdistsiplinaarsus – sisaldab ka paikkonna looduse, kliima jpmis kirjeldusi.
- Kodulugu on lihtsam ja kitsam.

Ulatus

- Aga kodu tähendab ühtviisi nii perekonda kui ka kogu inimese loodud keskkonda.
- Laiem uurimus hõlmab kogu küla, kuhu on kaasatud vöörad inimesed.
- Järgmine ulatus on kihelkond, kus käsitleda kihelkondlikku suhtluskeskkonda – kirik, kõrts, kalmistu.

Tööjaotus

- Külakroonika on ühistöö.
- Tulge kokku, tehke tööjaotus vastavalt inimeste huvidele.
- Valdakonnad nt bibliograafia, ajalugu, loodus, pärimus...
- Kroonika objekt võib olla mis iganes – kõike võib uurida!

Struktuur

- Näiteid leiab ilmunud külaajaloo raamatutest.
- Üks võimalik lähenemine: küla, talu, pere, talude hoonestus, kolhoosiaeg kuni 1953 (loomisperiood), ja pärast 1953-ndat, teenindus, ühistegev liikumine, kultuuri- ja hariduselu, usuelu.
- Ühistegevust vähe uuritud, kirja pandud – teeme paremini!

Mida küla kohta kirja panna 1?

- Nimi kas põline või uus, eri osade nimed, nime päritolu ja tähendus, rahvapärased nimed, nimede teke ja muutumine.
- Asend, piirid, suurus.
- Uurimus liikugu olevikust minevikku.
- Mida kaugemale minna, seda enam takerdub uurimine arhiiviallikatesse.

Autentsus

- Ametlik dokument on autentsem kui külainimese arvamus.
- Tekitage dokumente! Näiteks külakoosoleku protokoll.
- Tuleb mõelda, kes neid tekitab ja kus neid hoitakse.
- Külavanem võiks olla ka kroonika kirjapanija, mitmel külaseltsil see ka põhikirjas.

Mida küla kohta kirja panna 2?

- Territooriumil asuvad mälestised, sh rahvapärimuslikud
- Loodus ja kaitsealused objektid
- Rahvastik
- Erinevad valdkonnad omavahel ühendada – tekivad uued teadmised.
- Järjekord: üldisemast üksikule.

Koostamine

- Igapäevane
- Aastakroonika st aasta tähtsamad sündmused, nagu kirikukalender
- Ajalugu tuleb kirjutada vihkamise ja eelistusteta!
- Kõigi allikate igakülgne n-ö täiskomplektina kasutamine.
- Eelkäijate tööde arvestamine ja nende töödele viitamine.

Kokkuvõtteks

- Tegevuskava aluseks on eesmärk, kuhu tahate välja jõuda.
- Kroonika on sisuliselt ajaraamat n-ö päevik, ainult sissejuhatus on ajalugu.
- Olevikust mineviku poole ja üldisemast üksikasjalikumaks.
- Teks muutub pühaks kui seda ette loetakse, st lugege külakoosolekutel kirjapandu ette.

Säilitamine

- Kinnine ruum nt kapp, +16 C, pime, välisseinaga õhuvähe 15 cm. Kui õhk ei liigu, tekib hallitus, liigub palju, levib tolm.
- Elektroonilisel teksti puhul soovitati varem rtf-i, nüüd pdf-i. Digi – hea levitamiseks, halb säilitamiseks. Kiidetakse TDK-d.
- Kaltsupaber säilis 500 a, tänapäevane 100 a. Must-valge foto säilib paremini kui värviline. Grafiitpliiats parim, kui maha ei nühi.

Soovituslikke linke

- Rahvusarhiivi virtuaalne uurimissaal
<http://www.ra.ee/vau/>
- Arhiivikool <http://www.eha.ee/arhiivikool/>
- Eesti Kodu-uurimise Seltsi koduleht www.ekus.ee
- Eesti Genealoogia Seltsi kodulehelt „Abimaterjale“ ja „Lingid“ www.genealoogia.ee
- Raamatukogude andmebaas <http://ester.nlib.ee>
- Perioodika <http://digar.nlib.ee>
- Vaata näitlikku lehekülge
<http://raamatukogu.eidapere.ee>
- Histrodamus www.eestiajalugu.ee

Soovituslikke raamatuid

- Aadu Must „Eestlaste perekonnaloos allikad“
- Sergei Seeland „Velise valla ajalugu“
- Kiievi munk Nestor „Jutustus möödunud aegadest“
- Liivi Uuet „Eesti administratiivne jaotus“
- Kaljo Laas „Kodu-uuriija teejuht“ 2009
- M-A. Jõesaar „Küla kodu-uuriija kukeaabit“